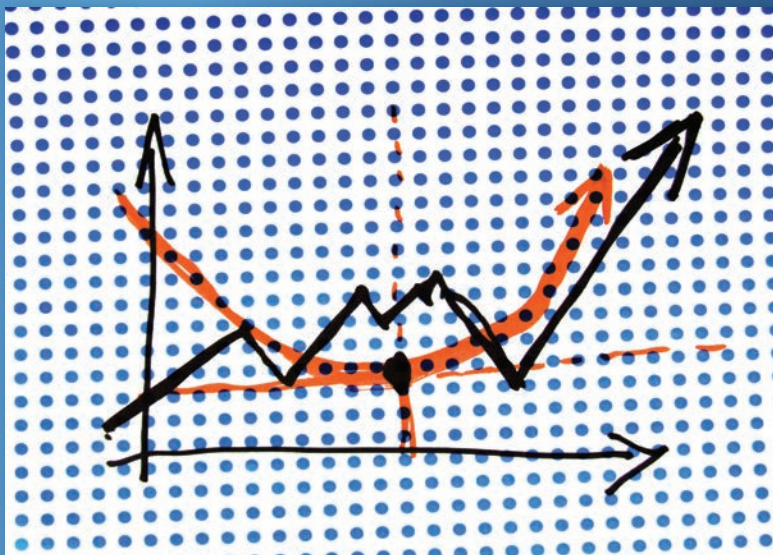

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-76-28

ГОДИШЕН ЗБОРНИК 2015 YEARBOOK

ГОДИНА 7

VOLUME 8

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF ECONOMICS

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ**

ISSN: 1857- 7628

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015**

YEARBOOK

ГОДИНА 7

VOLUME VIII

**GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF ECONOMICS**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF ECONOMICS**

За издавачот:
Проф.д-р Трајко Мицески

Издавачки совет Editorial board

Проф. д-р Блажо Боев	Prof. Blazo Boev, Ph.D
Проф. д-р Лилјана Колева - Гудева	Prof. Liljana Koleva - Gudeva, Ph.D
Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Еленица Софијанова	Prof. Elenica Sofijanovska, Ph.D
Доц. д-р Емилија Митева-Кацарски	Emilija Miteva-Kacarski, Ph.D
Доц.д-р Благица Колева	Blagica Koleva, Ph.D
Доц.д-р Љупчо Давчев	Ljupco Davcev, Ph.D

Редакциски одбор Editorial staff

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
Проф. д-р Ристо Фотов	Prof. Risto Fotov, Ph.D
Проф. д-р Круме Николоски	Prof. Krume Nikoloski, Ph.D
Проф. д-р Ристе Темјановски	Prof. Riste Temjanovski, Ph.D

Главен и одговорен уредник Managing & Editor in chief

Проф. д-р Трајко Мицески	Prof. Trajko Miceski, Ph.D
--------------------------	----------------------------

Јазично уредување Language editor

Даница Гавриловска-Атанасовска (македонски јазик)	Danica Gavrilovska-Atanasovska (Macedonian)
--	--

Техничко уредување Technical editor

Славе Димитров	Slave Dimitrov
Благој Михов	Blagoj Mihov

Редакција и администрација Address of editorial office

Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип	Goce Delcev University
Економски факултет	Faculty of Economics
бул „Крсте Мисирков“ бб	Krste Misirkov b.b., PO box 201
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија	2000 Stip, R of Macedonia

СОДРЖИНА
CONTENT

Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, доц.д-р Весна Георгиева Свртинов	
ВЛИЈАНИЕ НА НЕМАТЕРИЈАЛНИТЕ СРЕДСТВА ВРЗ ПАЗАРНАТА ВРЕДНОСТ НА КОМПАНИИТЕ	7
Проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска, Ивана Ивановска Рунтева	
ФИНАНСИСКАТА РАЦИО АНАЛИЗА – ОСНОВА ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ОДЛУКИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ.....	19
Доц.д-р Илија Груевски, доц.д-р Стеван Габер	
ПРИРОДАТА И ЕФЕКТИТЕ НА ДАНОЧНАТА ИНЦИДЕНЦА (СО ПОСЕБНА АНАЛИЗА НА НЕКОИ ОДБРАНИ ЗЕМЈИ)	27
Доц.д-р Јанка Димитрова, доц.д-р Благица Колева	
КВАЛИТЕТНОТО УПРАВУВАЊЕ СО ЗАЛИХИТЕ ПРЕДУСЛОВ ЗА БРЗА И ЕФИКАСНА РЕВИЗИЈА	49
Доц.д-р Дарко Лазаров, доц.д-р Митко Кочовски	
ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА НА ДИРЕКТНИТЕ ЕФЕКТИ НА ИНДУСТРИЈТА ЗА ОСНОВНИ МЕТАЛИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕКОНОМИЈА	63
Доц.д-р Стеван Габер, доц.д-р Илија Груевски	
ФИНАНСИСКАТА КРИЗА ВО БРАЗИЛ И АРГЕНТИНА	87
Доц.д-р Емилија Митева-Кацарски, м-р Костадинка Чабулева	
УЛОГАТА НА ЗЕМЈИТЕ ВО РАЗВОЈ ВО МЕЃУНАРОДНАТА ТРГОВИЈА	101
Доц.д-р Благица Колева, проф.д-р Оливера Ѓоргиева-Трајковска	
ЗНАЧЕЊЕТО НА СТРАТЕШКОТО МЕНАЏЕРСКО СМЕТКОВОДСТВО КАКО ПОЗИТИВЕН ИНДИКАТОР ВО СОВРЕМЕНОТО БИЗНИС ОПКРУЖУВАЊЕ	111
Доц.д-р Јанка Димитрова, Драгица Мицовска Шукриева	
РЕВИЗОРСКАТА ПРОФЕСИЈА ВО МАКЕДОНИЈА И ВО СВЕТОТ	123
Татјана Теохарева- Монева, проф.д-р Ристо Фотов	
ЖЕНИ ПРЕТПРИЕМАЧИ- ПРЕДИЗВИЦИ И МОЖНОСТИ.....	133

Деспина Бојчева, проф.д-р Трајко Мицески ПЛАНИРАЊЕТО КАКО ПОЧЕТНА ФАЗА ЗА ФОРМУЛИРАЊЕ НА СТРАТЕГИЈА НА ОРГАНИЗАЦИОНИТЕ СУБЈЕКТИ (со посебен осврт на текстилната дејност) “	145
Бобан Трајковски, проф.д-р Ристе Темјановски ЛОГИСТИЧКИ ИНФОРМАЦИОНЕН СИСТЕМ И ЗНАЧЕЊЕТО ЗА СОВРЕМЕНИОТ БИЗНИС: ПОСЕБЕН ОСВРТ НА ОРГАНИЗАЦИОНА ПОСТАВЕНОСТ НА ЛОГИСТИКАТА КАЈ КБР СЕРВИСИ	155
Наташа Никовска, проф.д-р Трајко Мицески ОРГАНИЗАЦИСКАТА СТРАТЕГИЈА ВОДИЧ ЗА СОЗДАВАЊЕ И ОДРЖУВАЊЕ НА КОНКУРЕНТСКА ПРЕДНОСТ НА ПАЗАРОТ	171
Роберт Трајковски, проф.д-р Трајко Мицески СЕЛЕКЦИЈА НА ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ СО ФОКУС НА ДРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА	183
Татјана Макаренкова, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ЛИДЕРСТВОТО ВРЗ ИЗВРШУВАЊЕТО НА СТРАТЕГИЈТА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	195
Сашо Арсовски, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА РАКОВОДИТЕЛИТЕ ВРЗ ОРГАНИЗАЦИСКОТО ОДНЕСУВАЊЕ НА ВРАБОТЕНИТЕ, СО ОСВРТ НА МВР	205
Марина Панева, проф.д-р Трајко Мицески ВЛИЈАНИЕТО НА ТЕХНОЛОГИЈАТА И ИНОВАЦИИТЕ ВРЗ КРЕИРАЊЕТО НА МЕНАЏМЕНТ СТРАТЕГИЈА НА ПРЕТПРИЈАТИЕТО	215
Давид Тоневски УЛОГАТА НА ЗАДОЛЖНИЦАТА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА КАКО ФИНАНСИСКИ ИНСТРУМЕНТ	227
Маја Лешева ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ЕЛЕКТРОНСКОТО БАНКАРСТВО, НЕГОВИТЕ ПРЕДНОСТИ И НЕДОСТАТОЦИ ВО БАНКАРСКИОТ СЕКТОР ВО Р.М.	237

ПРЕДГОВОР

Економскиот факултет во Штип е основан на 27 март 2007 година како дел од Универзитетот „Гоце Делчев“ - Штип.

Од почетоките на овој факултет како високообразовна и научноистражувачка институција се иницира и потоа брзо се разви силен елан и ентузијазам, како во наставно-едукативните процеси, така и во научноистражувачките активности. Големата желба да се твори како придонес во унапредување на високообразовните и истражувачките процеси во Република Македонија беше преточена во тековни активности на едукација и забележување на добиените сознанија и размислувања во пишани текстови на разновидни трудови. Се разбира, сето ова е во согласност со глобализацијата и евроинтеграцијата и нивните процеси на постојана примена на усвоените светски европски приоди и стандарди во научно-образовниот процес за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Во тој поглед, ова е осмото издание на Годишниот зборник на Економски факултет. Зборникот на виделина ги изнесува дел од научноистражувачките остварувања кои се зацртани со целите на Економскиот факултет, а тие се истражувањата на научно-стручни кадри од наставниот, соработничкиот и студенскиот профил, од областа на деловната и меѓународна економија, здравствен менаџмент, менаџментот и претприемништвото, финансиски менаџмент, банкарство, финансии и осигурување; сметководство, финансии и ревизија, и маркетингот на прв циклус студии, како и економијата на Европска унија, здравствениот менаџмент, МБА-менаџментот, банкарството и финансии и финансиското известување на втор циклус студии, дополнително и студиска програма на трет циклус студии - Деловна економија.

На тој начин, Економскиот факултет придонесува во промовирање на научноистражувачката работа, со што се поттикнува унапредувањето на научната и развојната мисла во функција на нивна примена во секојдневниот живот. Особено радува фактот што во овој број, покрај наставничкиот кадар, со свои трудови се пројавуваат нашите млади научноистражувачки кадри, постдипломци и докторанди.

Со објавувањето на трудовите во овој Зборник, односно со неговото презентирање пред научната, стручна и поширока јавност, со право очекуваме дека ќе се пополни една значајна празнина во домашната економска литература.

КВАЛИТЕТНОТО УПРАВУВАЊЕ СО ЗАЛИХИТЕ ПРЕДУСЛОВ ЗА БРЗА И ЕФИКАСНА РЕВИЗИЈА

доцент д-р Јанка Димитрова¹
доцент д-р Благица Колева²

Краток извадок

Зголемеиот интензитет на индустриско производство, сè поприсутната интеракција на организацијата со околината, сложените услови за стопанисување, неорганизираното производство и останати релевантни фактори, во прв план ја ставаат потребата од зголемување на залихите на материјални ресурси, како на пример: сировини, полупроизводи, готови производи, резервни делови и сл., со цел брзо и навремено да се одговори на барањата на купувачите или потребите на производниот процес. Перманентниот стремеж кон што поголем обем на продажба ја наметна потребата од квалитетно управување со залихите со цел да се минимизира нивото на ангажирани средства во залихи, а сепак да се имаат на располагање во секое време и обем според барањата на бизнисот.

Организационата поставеност и користените методи и техники за управување на залихите од страна на менаџментот значително влијаат на ревизорските техники и постапки за потврдување на состојбата на залихите кај ентитетот кај кој се врши ревизија на финансиските извештаи, а со тоа и врз ефикасноста на целокупната ревизија.

Клучни зборови: *залихи, менаџирање, обелоденување, финансиски извештаи, ревидирање, конфирмирање.*

1) Економски факултет Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип janka.dimitrova@ugd.edu.mk

2) Економски факултет Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип blagica.koleva@ugd.edu.mk

QUALITY INVENTORY MANAGING PREREQUISITE FOR RAPID AND EFFECTIVE AUDIT

Assistant Prof. Janka Dimitrova³

Assistant Prof. Blagica Koleva⁴

Abstract

The increased intensity of industrial production, the more pervasive interaction of the organization with the environment, the complex economic conditions, unorganized production and other relevant factors, first put the need to increase the quantities of material resources, such as raw materials, semi-finished products spare parts, etc., in order to quickly and timely respond to customer demands and needs of the production process. Permanent aspiration to a larger sales volume imposed the need for quality management quantities in order to minimize the level of engaged Assets in stock and still have available at any time and volume according to the requirements of the business.

Organizational structure and the methods and techniques to manage inventory by management significantly affect the audit techniques and procedures to confirm the stocks of the entity being audited financial statements and thus on the performance of the overall review.

Kew words: *stock, management, disclosure, financial reporting, auditing, confirmation.*

Вовед

Залихите се средства кои опфаќаат производи што се купени и се чуваат за препродажба, вклучувајќи и трговска стока или земјиште и други недвижности кои се чуваат за препродажба. Исто така, залихите опфаќаат произведени готови производи или производството во тек кое се произведува од страна на ентитетот и ги вклучува сировините и помошните материјали кои чекаат да се употребат во процесот на производство.

Залихите треба да се мерат и обелоденуваат во финансиските извештаи според пониската од набавната и нето реализационата вредност. Набавната вредност на залихите треба да ги опфати сите трошоци за набавка, трошоците за конверзија и другите трошоци направени за залихите да се доведат до нивната сегашна локација и состојба.

3) Faculty of economics University „Goce Delcev“ Stip janka.dimitrova@ugd.edu.mk

4) Faculty of economics University „Goce Delcev“ Stip blagica.koleva@ugd.edu.mk

Нето реализациона вредност е проценетата продажна цена во редовниот тек на работење намалена за проценетите трошоци за довршување и проценетите трошоци неопходни за да се изврши продажбата. Нето реализационата вредност се однесува на нето износот што ентитетот очекува да го реализира од продажбата на залихите во редовниот тек на работењето. Нето реализационата вредност за залихите може да не биде еднаква со објективната вредност намалена за трошоците на продажба.

Објективна вредност е износот за кој средството може да биде разменето или обврската подмирена во трансакција под комерцијални услови, помеѓу страни доволно информирани и подготвени своеволно да ја прифатат трансакцијата. Објективната вредност го одразува износот по кој истите залихи би можеле да се разменат на пазарот помеѓу запознаени и подготвени и купувачи и продавачи.

Залихите можат да бидат материјално значајни средства кај производните и трговските ентитети, па затоа е неопходно добро менаџирање, за да не се случи застој во производството и продажбата доколку се мали и ненавремени или пак преголеми трошоци доколку се големи и предвреме набавени или произведени.

Ревизорот при ревизијата на финансиските извештаи посебно внимание посветува на потврдувањето на состојбата на залихите, особено ако станува збор за материјално значајни ставки во финансиските извештаи. Преку спроведување на аналитичките постапки, ревизорот го идентификува воспоставениот систем на менаџирање со залихите и ги избира тестовите кои ќе ги направи за да прибере достатен и соодветен ревизорски доказ за потврдување на состојбата на залихите.

Менаџирање со залихи

Управувањето (менаџирањето) на материјалните реурси во една производствена организација значи управување со значајна компонента во работењето. Ова може да се аргументира од два аспекта:

- материјалните реурси како појавен облик на обртните средства;
- трошоците за материјалните ресурси како дел од севкупните трошоци.

Без разлика дали материјалните ресурси ќе се набљудуваат како појавен облик на обртните средства или ќе се согледуваат трошоците за нив, видно е дека станува збор за важна компонента во работењето на организацијата. Од аспект на ефикасноста на работењето, посебно за поефикасно користење на обртниот капитал, сигурно е дека залихите се непотребна категорија и би требало да се настојува тие да се намалуваат, теоретски гледано, да се укинат. Но, бидејќи постои

евидентна неусогласеност на релацијата продажба – производство – набавки, залихите ќе постојат. Со нивното управување треба да се настојува тие да бидат на т.н. оптимално ниво, односно на доволно ниво кое овозможува сигурност во смисла на континуитет на производството и не преголемо ангажирање на обртните средства.

Основни прашања на кои треба да се даде одговор при менаџирањето на залихите се:

- што е тоа што треба да се чува на залиха?
- колку треба да се нарача?
- кога треба да се нарача?
- како ќе се контролира нивото на залихите?

Второто и третото прашање се класичните прашања во менаџирањето со залихите, каде што второто прашање е во врска со количината, а третото е во врска со времето на нарачувањето. На оваа основа се разработени и моделите за управување со залихите. За да се провери дали е нарачана вистинската количина во вистинското време треба да се воспостави систем за контрола на залихите. Овој систем ќе дава ажурирани податоци, ќе го иницира нарачувањето, ќе дава податоци за нивото на залихите и сл. Сигурно е дека компјутерското водење евиденција е во предност во однос на рачното евидентирање преку посебни картички.

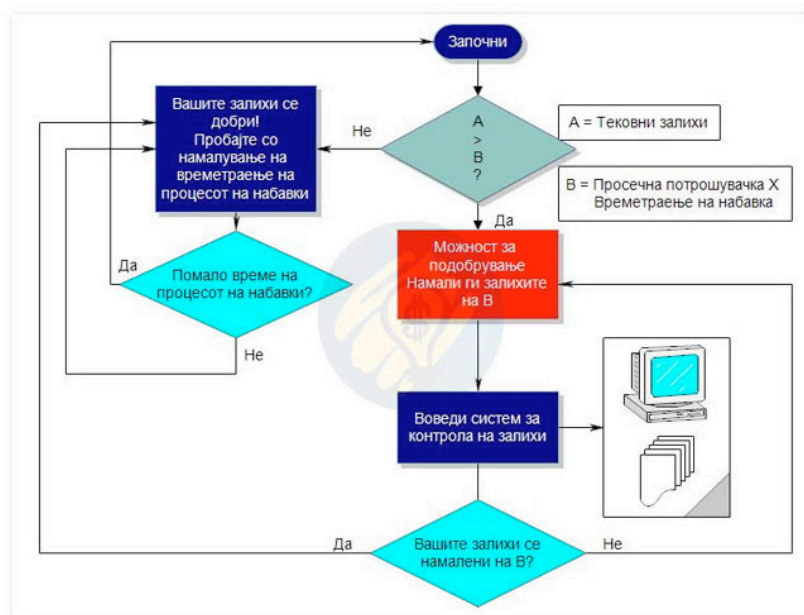
Значи залихите треба да бидат оптимални и да ги задоволат вистинските потреби на бизнис процесите. Ако залихите се преголеми се јавуваат финансиски трошоци. Ако залихите се премали се губат потрошувачи, бидејќи не можат да го купат оно што го сакаат како по асортиманот така и по количина, па се создава лош имиџ. Основно е дека тие треба да се држат помеѓу максимумот и минимумот, односно со залихите треба да се управува. Затоа се воведува еден термин кој се нарекува сигнално ниво на залихите. Кога залихите на стока ќе дојдат до тоа сигналното ниво, тогаш се започнува со процесот на набавка. Значи сигналното ниво претставува количина на залихи која ќе биде потребна да се овозможи непрекинатата работа на бизнисот во период додека трае процесот на набавки. Сигналното ниво на залихи зависи од просечната продажба доколку се работи за малопродажба или големопродажба и просечното производство доколку се работи за производствен бизнис од една страна и времетраење на процесот на набавка.

Две работи од кои зависи нивото на залихите се:

нормална (просечна) побарувачка на производите во определен временски период и времетраење на процесот на набавка на производите

(време од нарачка до примање на нарачаните производи).

На дијаграмот е прикажан еден поедноставен систем за контрола и управување со залихите и континуирано подобрување на истиот.

Дијаграм 1. Тек за управување со залихи

Значи, доколку тековните залихи се поголеми од просечната потрошувачка во одреден временски период помножена со времетраење на процесот на нова набавка постои можност за подобрување на нивото на залихите. На пример, просечната дневна потрошувачка е 10 парчиња, а процесот на набавка трае 3 дена. Во една ваква состојба теоретски ќе мора да имаме 30 парчиња на залиха. Доколку имаме 50 значи дека имаме 20 парчиња повеќе што претставува можност за подобрување. Ова подобрување се изведува преку воведување на систем за контрола на залихите и намалување на истите на нивото на просечната потрошувачка во одреден временски период помножена со времетраење на процесот на нова набавка. Како што се забележува, на нивото на залихи влијае и времетраењето на процесот на нарачката. Овој временски период од нарачката до пристигнување на стоката зависи од видот на бизнисот и од снабдувачите. Откако ќе се намали нивото на залихите се преминува

на процесот на намалување на времетраењето на нарачките. За потоа повторно да се започне со истиот циклус.

Методи и техники за управување на залихите

Може да се користат повеќе методи и техники за управување на залихите. Но основата е во квалитетен систем на следење на залихите кој може да биде:

- со паметење;
- со картички (на хартија);
- компјутерски.

Првиот начин може да се користи доколку претприемачот е искусен во работењето, а асортиманот не е голем, па во секој момент знае во која состојба се наоѓаат залихите. Овој начин на работење најмалку е препорачлив, бидејќи напорот кој треба да се вложи за другите начини на евиденција е далеку помал, а добиените резултати се значително поголеми. Со ваков начин на евидентирање се можни чести и големи грешки, а воедно се оневозможува правење на дополнителна анализа со која ќе се утврди временскиот период во кој одредена стока имала зголемено или намалено побарување. Во пракса постојат примери на претприемачи кои на овој начин беспрекорно функционираат, но ние сепак не би го препорачале овој начин на работењето, освен во екстремни ситуации кога треба брзо да се реагира на некоја евтина понуда или во некој друг момент.

Евидентирање со картички е постар метод во однос на компјутерската евиденција. Овој метод се користи во случаи кога ентитетот нема компјутер на располагање или доколку персоналот не е обучен за работење со компјутери. Овој систем функционира на таков начин што за секој тип на производ постои картон со кој се води евиденција за сите влезни и излезни количини (набавената количина, продадената количина или пак издадена како репроматеријал доколку се работи за производно претпријатие), како и салдо (разлика помеѓу вкупните влезови и излези) кое треба да биде идентично со бројот на единиците производ кои реално постојат. Овој систем е многу подобар од претходниот, но може и да биде компликуван со поголем број на артикли.

Компјутерското следење на залихите се врши на соодветен начин со шифрирање на сите артикли и евиденција на сите набавки, продаденото количество и количеството на залихите. Можно е автоматско печатење на листи на сите артикли, на сигнално ниво и започнување на нивна набавка. На овој начин се отвора можност за комплетна евиденција од потребната залиха, од побарувачката што била во претходниот период и уште

голем број на другите анализи. Со шифрирањето во секој момент може да се види каква е состојбата на залихите, како и лесно да се пронајдат потребните залихи во магацинот. Овде задолжително треба да се обезбеди континуирана заштита (back up) на податоците.

Добра комбинација на следење на залихите е паралелно користење на компјутерското и хартиеното следење за да се избегнат проблеми или прекин во следењето во случај на расипување на компјутерот или немање на електрична енергија, но тоа би било скап метод кој бара ангажирање на дополнителни човечки и материјални ресурси.

Управувањето со залихите сè повеќе ќе се усложнува, особено поради фактот што:

- сè повеќе бизниси ќе воведат онлајн продажба;
- векот на траење на производот ќе биде сè пократок;
- потрошувачите многу бргу ги менуваат сопствените потреби.

Затоа, како најдобра алтернатива се наметнува воведување на систем на just in time систем на менаџирање залихи, со што ќе се минимизираат трошоците, а со тоа ќе се максимизира профитот на организацијата.

Ревидирање на залихи

Кога залихите се материјални за финансиските извештаи, ревизорот треба да прибави достатни и соодветни ревизорски докази во врска со нивното постоење и состојба преку:

Присуствување на физичкиот попис на залихите, освен доколку е неизводливо, за да:

- ги оцени инструкциите и постапките на раководството за евидентирање и контролирање на резултатите од пописот на претпријатието;
- го набљудува извршувањето на постапките на раководството за спроведување на пописот;
- изврши инспекција на залихите;
- изврши тест броења.

Извршување ревизорски постапки на евиденцијата на заклучните залихи за да утврди дека тие точно ги одразуваат фактичките резултати од пописот.

Доколку пописот се врши на датум различен од датумот на финансиските извештаи, ревизорот треба да изврши ревизорски постапки за да прибави достатен и соодветен ревизорски доказ, дали промените во залихите кои настанале помеѓу датумот на пописот и датумот на финансиските извештаи се соодветно евидентирани.

1. Доколку ревизорот не е во состојба да присуствува на физичкиот попис на залихите на планираниот датум поради непредвидени околности, ревизорот треба да направи или набљудува некои физички пописи на алтернативен датум и да изврши ревизорски постапки на трансакциите кои се случиле во меѓувреме.
2. Кога присуствувањето на пописот е неизводливо, ревизорот ќе изврши алтернативни постапки за да прибави достатни и соодветни ревизорски докази за постоењето и состојбата на залихите. Доколку тоа не е возможно, ревизорот ќе го модифицира мислењето во ревизорскиот извештај согласно со МСР 705.
3. Кога залихите под старателство и контрола на трета страна се материјални за финансиските извештаи, ревизорот треба да прибави достатни и соодветни ревизорски докази во врска со постоењето и состојбата на залихите со:
 - конфирмација од трета страна во однос на количествата и состојбата на залихите кои се чуваат во име на ентитетот,
 - спроведување на инспекција или други ревизорски постапки соодветни во дадените околности.

Дијаграм 2. Тек за потврдување на залихи под старателство и контрола на трета страна

Присуство на физичкиот попис на залихите

Раководството на ентитетот кај кој се врши ревизија, вообичаено, воспоставува постапки според коишто се прави физичкиот попис на залихите, најмалку еднаш годишно, за да служи како основа за подготвување на финансиските извештаи и да се провери веродостојноста на постојниот систем на залихи.

Присуствувањето на физичкиот попис на залихите вклучува:

- инспекција на залихите за да се потврди нивното постоење и оцени нивната состојба и извршување на тест броења;
- набљудување на усогласеноста со инструкциите од раководството и извршување на постапки за раководството за евидентирање и контролирање на резултатите од пописот;
- прибавување ревизорски доказ за веродостојноста на постапките за попис на раководството.

Овие постапки служат како тест на контроли или суштински постапки во зависност од проценката на ревизорот за ризикот, планираниот пристап и спроведените специфични постапки. Релевантни прашања при планирањето на присуството на физичкиот попис или при дизајнирање и извршување на ревизорски постапки ги вклучуваат:

- ризиците од материјално погрешно прикажување поврзани со залихите;
- природата на интерна контрола поврзана со залихите;
- дали се очекува да бидат воспоставени соодветни постапки и издадени правилни упатства за физичкиот попис на залихите;
- временскиот распоред на пописот;
- дали ентитетот одржува постојан систем на залихи;
- избор на локациите на коишто се чуваат залихите, вклучително и материјалноста на залихите и ризиците од материјално погрешно прикажување на различни локации, при одлучување на кои локации е потребно присуство на физички попис на подалечни локации;
- дали е потребна помош од експерт на ревизорот при прибавување на достатни и соодветни ревизорски докази.

Оцена на упатствата и постапките на раководството

Прашања релевантни при оцена на упатствата и постапките на раководството за евиденција и контрола на залихите вклучуваат дали истите ги покриваат:

- примената на соодветни контролни постапки, на пример, собирање на искористени пописни листи, евидентирање на неискористени пописни листи и постапки за броење и повторно броење;

- точно идентификување на фазата на довршеност на производството во тек, на ставките со спор обрт, застарените или оштетените ставки и на залихите во сопственост на трета страна, на пример, на консигнација;
- постапката користена за проценка на физичкото количество, како што е проценката на наслага на јаглен;
- контрола во врска со движењето на залихите помеѓу подрачјата и испораката и приемот на залихите пред и по датумот на временскиот пресек.

Набљудување на извршување на постапките за попис

Набљудувањето на извршување на постапките на раководството за извршување на пописот, на оние кои се однесуваат на контролата на движењето на залихите, пред, за време на и по пописот, му помагаат на ревизорот при прибавување на ревизорски доказ дека упатствата и постапките на раководството за попис се соодветно дизајнирани и имплементирани. Дополнително, ревизорот може да прибави копии од информации за временскиот пресек, вклучувајќи ги и деталите за движењето на залихите, за да му помогнат при вршење на ревизорски постапки, така што сметководството за ваквите движења ќе може да биде проверено на некој подоцнежен датум.

Присуството на физичкиот попис на залихите му помага на ревизорот во утврдување на постоењето на залихите (но не и секогаш за сопственоста над истите) и во идентификување на застарени, оштетени, како и залихи со бавен обрт.

Квалитетна инспекција на залихите се постигнува преку:

- извршување на тест броења, на пример следење на ставки избрани од евиденцијата на раководството до физичките залихи и следење на избраните залихи до евиденцијата за броење, дава доказ за комплетноста и точноста на евиденцијата за броењата;
- обезбедување на копии од целосната евиденција од пописот на залихите на раководството, кои ќе му помогнат на ревизорот при вршење на последователни ревизорски постапки за да утврди дали евиденцијата на заклучните залихи на ентитетот точно ги одразуваат фактичките резултати од пописот на залихите.

Физички попис спроведен на друг датум различен од датумот на финансиските извештаи

Кага Договорот за ревизија е склучен подоцна од датумот на спроведување на пописот кај ентитетот на ревизија, за потврдување на

состојбата на залихите ревизорот може да побара спроведување на физички попис на залихите на датум различен од датумот на финансиските извештаи. Ова може да се случи без разлика дали раководството го утврдува количеството на залихи со годишен попис или одржува постојан систем на залихи. Во секој случај, ефикасноста на дизајнот, имплементацијата и одржувањето на контролата на промените во залихите, утврдуваат дали физичкиот попис на залихите на датум или датуми различни од датумот на финансиските извештаи се соодветни за целите на ревизијата. МСР 330 воспоставува барања и дава упатства за суштинските постапки извршени на меѓудатум.

Кога ентитетот одржува постојан систем на залихи, раководството може да спроведе попис или други тестови за да ја утврди веродостојноста на информациите за количината на залихи вклучени во постојаната евиденција за залихите. Во некои случаи, раководството или ревизорот може да идентификуваат разлики помеѓу постојната евиденција на залихите и фактичката состојба на лице место. Ова може да биде индикација дека контролите на промената во залихите не функционираат ефикасно.

Релевантни прашања кои треба да се земат предвид при дизајнирање на ревизорските постапки кои имаат за цел да се прибават ревизорски докази за тоа дали промените во износот на залихите помеѓу датумот/ датумите на пописот и евиденцијата на заклучните залихи се соодветно евидентирани, вклучуваат:

- дали постојаната евиденција за залихите е правилно коригирана;
- веродостојноста на постојаната евиденција за залихите;
- причините за сите значајни разлики помеѓу пописот и постојаната евиденција за залихите.

Во некои случаи присуството на физичкиот попис е неизводливо. Ова може да биде поради фактори како што се природата и локацијата на залихите, на пример доколку залихите се чуваат на локации каде што постои закана за безбедноста на ревизорот. Меѓутоа, случаи на генерална непријатност за ревизорот не се достатни да ја поддржат одлуката на ревизорот дека присуството е неизводливо. Прашањата во врска со тешкотија, време и ресурси само по себе не е валидна основа за ревизорот да пропушти ревизорска постапка за која нема алтернатива или да биде задоволен со ревизорски доказ кој е помалку веродостоен.

Во случаи кога присуствувањето е неизводливо, алтернативни ревизорски постапки, на пример, документацијата за последователната продажба на конкретни ставки на залихи коишто се стекнати или купени пред пописот на залихите може да обезбеди достатни и соодветни ревизорски докази, за постоењето и состојбата на залихите.

Меѓутоа, во други случаи, со користење на алтернативни ревизорски постапки, може да не е изводливо да се прибави достатен и соодветен ревизорски доказ во врска со постоењето и состојбата на залихите. Во вакви случаи, ревизорот треба да го модифицира мислењето во ревизорскиот извештај како резултат на ограничување на делокругот.

Залихи под старателство и контрола на трета страна

Кога ентитетот на ревизија располага со залихи кои се под старателство и контрола на трета страна, тогаш ревизорот испраќа екстерна конфирмација до третата страна. Кога прибавените информации може да доведат до сомневање во интегритетот и објективноста на третите странки, ревизорот може да смета дека е соодветно да изврши други ревизорски постапки наместо или како дополнување на конфирмацијата од трети странки. Примери на други ревизорски постапки вклучуваат:

- набљудување или организирање друг ревизор да го набљудува, физичкиот попис на залихите;
- добивање на извештај од друг ревизор или ревизорски извештај за услуга за соодветноста на интерната контрола на третата страна за да се осигура дека залихите се точно изброени и соодветно заштитени;
- инспекција на документација во врска со залихите кои ги чуваат трети странки;
- добивање на конфирмација од други странки кога ваквите залихи се заложене како колатерал.

Заклучок

Залихите претставуваат количина на стоки, материјали, полупроизводи и готови производи, кои организацијата ги има во својот магацин. Но, зошто се потребни залихите? Дали се потребни залихите? Дали залихите обезбедуваат поефикасно и поефективно работење на бизнисот? Дали залихите претставуваат сигурност на бизнисот? Какво влијание имаат залихите врз финансиите на бизнисот? Тоа се прашања за кои менаџментот мора да ги знае одговорите. Залихите претставуваат нешто без што не се може, но од друга страна постојат голем број факти кои велат дека залихите може да се менаџираат и од тоа бизнисот ќе има поголема корист.

Добрата евиденција и доброто менаџирање на залихите ја олеснуваат работата на ревизорот при спроведување на ревизорските тестови и постапки за потврдување на информациите за состојбата на залихите презентирани во финансиските извештаи.

Литература

- [1]. Ангелова Б., 2001, *Систем на сметководствено планирање на трошоците и финансискиот резултат во претпријатијата*, Скопје (учебник)
- [2]. A. Ansari and B. Modarres, 1990, *Just –In – Time Purchasing*, The Free Press, New York - (book)
- [3]. Anthony A. Atkinson, 1995, *Management accounting*, PRENTICE HALL, Englewood Cliffs, New Jersey - (book)
- [4]. Anthony J. Kambino, 1980, *The Make–or–Buy-Decision*, New York: Institute of Management Accountants - (book)
- [5]. Ацески Б, Трајкоски Б, 2004, *Интерна и екстерна ревизија*, Економски факултет – Прилеп (учебник)
- [6]. Ацески Б, 1997, *Сметководствен менаџмент*, Економски факултет – Прилеп (учебник)
- [7]. Димитрова Ј, 2013, *Ревизија – теоретски и практични аспекти*, Универзитет „Гоце Делчев“, Економски факултет - Штип (учебник)